

EWA KAMIŃSKA orcid.org/0000-0001-9873-2450

Instytut Psychologii, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
Institute of Psychology, Jagiellonian University in Krakow
e-mail: ewa.kaminska@gmail.com

Sprawozdanie z konferencji „Metoda Montessori Senior – Montessori Lifestyle® w praktyce”, Warszawa, 15–16 czerwca 2019 roku

W dniach 15–16 czerwca 2019 roku w Warszawie odbyła się konferencja zatytułowana „Metoda Montessori Senior – Montessori Lifestyle® w praktyce” z udziałem dr. Camerona Campa – twórcy tej metody. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Centrum Montessori Senior oraz Klinikę Geriatrii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Spotkanie miało na celu przybliżenie rozwijającego się na gruncie polskim nowatorskiego podejścia do pracy z osobami starszymi oraz uzasadnienie jego zastosowania w codziennej opiece nad seniorami z zaburzeniami neuropoznawczymi. Metoda, której poświęcona była konferencja, powstała w kontekście opieki instytucjonalnej, dlatego większość prezentowanych podczas prelekcji przykładów i nagrań pochodziła z takich właśnie ośrodków. Jej narzędzia są jednak tak uniwersalne, że można ją stosować w każdym miejscu zamieszkania seniora.

Pierwszego dnia konferencji o metodzie, która łączy pedagogikę Marii Montessori z psychologicznymi modelami uczenia się i rehabilitacji funkcji poznawczych, opowiedział dr Cameron Camp – specjalista nauk stosowanych w dziedzinie gerontologii, dyrektor badań i rozwoju w amerykańskim Center For Applied Research in Dementia. Wyjaśnił on źródła autorskiego ujęcia opieki nad seniorami. Przedstawił założenia i metody pracy z osobami starszymi ze szczególnym uwzględnieniem dostosowania (tzw. normalizacji) otoczenia (zarówno fizycznego, jak i społecznego) osoby starszej w radzeniu sobie ze skutkami zaburzeń neuropoznawczych. Cameron Camp zwracał szczególną uwagę na

holistyczne ujęcie osoby starszej oraz konieczność zmiany postrzegania starości: zamiast koncentrowania się na diagnostyce deficytów oraz ograniczeń fizycznych i poznawczych postulował poszukiwanie zachowanych umiejętności, czyli tego, co osoba starsza z zaburzeniami neuropoznawczymi wciąż potrafi robić. Podkreślił szczególną rolę opiekunów jako osób wspierających, których zadaniem jest wspomaganie samodzielności seniorów nie zaś wyłączenie ich w czynnościach, z którymi obecnie radzą sobie gorzej niż wcześniej.

Głównym celem prezentowanej metody jest przywracanie osobom starszym samodzielności i zaangażowania w wykonywanie codziennych czynności. Środkiem do tego jest zbudowanie w miejscu zamieszkania wspólnoty ludzi, w której każdy ma wpływ zarówno na swój plan dnia, jak i na sposób funkcjonowania ośrodka. W instytucjach pomocowych działających w nurcie metody Montessori Senior, osoby starsze są zaangażowane między innymi w przygotowywanie posiłków dla wszystkich mieszkańców, sprzątanie, prace ogrodowe itd. W ten sposób życie w instytucji jest bardzo zbliżone do tego sprzed zamieszkania w ośrodku wsparcia, co pozwala seniorom poczuć się jak w domu.

Podczas całonocnego wystąpienia Cameron Camp przedstawił bardzo szeroki kontekst zagadnień dotyczący nefarmakologicznych metod wsparcia osób starszych. Główny wniosek z jego wystąpienia dotyczył konieczności zmiany sposobu traktowania otępienia jako choroby, na którą nie ma środków zaradczych. Przedstawił dowody na skuteczność nefarmako-

logicznych metod leczenia zaburzeń neuropoznawczych. Wśród sposobów oddziaływania podkreślił znaczenie zaangażowania osób starszych w codzienne aktywności, mające dla nich sens i cel. Wypowiedzi ilustrował nagraniami i przykładami z własnej praktyki oraz z innych ośrodków, które pracują w nurcie Montessori Senior. Udzielał praktycznych porad i wskazówek dotyczących radzenia sobie z zaburzeniami zachowania wynikającymi z otępienia (określanych w nurcie Montessori Senior jako *zachowania reaktywne*).

Drugiego dnia konferencji referaty wygłosili lekarze, naukowcy i psychologowie. Doktor Katarzyna Broczek z Kliniki Geriatrii Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego oraz dr inż. Jerzy Kołakowski z Instytutu Radioelektroniki i Technik Multimedialnych Politechniki Warszawskiej, który wraz z koordynatorem projektu i przedstawicielem firmy Eclxys – Angelo Consolim z Węgier przedstawił projekt IONIS (jest to skrót nazwy międzynarodowego projektu „System wsparcia osób z zaburzeniami funkcji poznawczych w środowisku domowym i poza domem”), w którego skład wchodzi firmy i ośrodki opieki. Projekt IONIS to zbiór nowoczesnych rozwiązań technologicznych, które pozwalają na zwiększenie samodzielności i bezpieczeństwa osoby starszej z łagodnymi zaburzeniami poznawczymi oraz otępieniem w stopniu lekkim. Umożliwiają lokalizację przedmiotów w otoczeniu oraz przypominają seniorowi o zaplanowanych zadaniach. Nowoczesne rozwiązania technologiczne wykorzystane w projekcie to między innymi: detektory ruchu (w tym ruchu części ciała i przemieszczania się), czujnik snu oraz urządzenie do pomiaru parametrów życiowych. Czujniki lokalizacji są umieszczone w domu, natomiast dane spoza tego obszaru gromadzą nadajniki GPS, które pobierają sygnał z satelity. Dane o użytkowniku są przesyłane na bieżąco, w zaszyfrowanej formie, do opiekuna osoby starszej. Technologie komunikacyjno-informacyjne zastosowane w systemie projektu IONIS umożliwiają więc szybką interwencję w kryzysowych sytuacjach, takich jak: utrata przytomności, upadek, wyjście z domu lub niebezpieczna zmiana parametrów

życiowych osoby starszej z zaburzeniami funkcji poznawczych.

Projekt IONIS jest obecnie w fazie testów. Nie ma on charakteru komercyjnego, dlatego nie można go jeszcze zakupić. Wnioski z prowadzonych badań pilotażowych pozwolą zdecydować, czy w przyszłości będzie on wykorzystywany jako element rehabilitacji i standard opieki nad osobami starszymi.

Jérôme Erkès, gerontopsycholog, dyrektor działu badań i rozwoju *Accompagnement en Gérontologie et Développements* w Paryżu, w swoim wystąpieniu podjął ważne zagadnienie modelu biomedycznego, dominującego obecnie w opiece nad osobami starszymi. Model biomedyczny powoduje koncentrację na dociekaniu przyczyn chorób otępiennych i poszukiwaniu na nie leku. Erkès omówił konsekwencje pomijania niefarmakologicznych form terapeutycznych. Jego zdaniem dociekanie źródeł zaburzeń neuropoznawczych jest drugorzędne względem praktycznych działań wobec poznawczych i behawioralnych objawów otępienia. Postulował zmianę strategii postępowania i poszukiwanie alternatyw dla modelu biomedycznego. Proponował podejście mniej skoncentrowane na diagnostyce, znacznie bardziej natomiast skupione na konstruowaniu zindywidualizowanego planu opieki, który oprócz deficytów neuropsychologicznych uwzględniałby przede wszystkim cele i zachowane umiejętności osoby starszej. Erkès przedstawił również dane pochodzące z badań empirycznych, które dowodzą słuszności proponowanego przez niego modelu opieki.

Ewa Kamińska, psycholog pracujący w domu pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku, przedstawiła praktyczne zastosowanie idei metody Montessori Senior w życiu codziennym osób starszych zmagających się z zaburzeniami neuropoznawczymi. Opisy zilustrowała konkretnymi przykładami z działania instytucji. W wystąpieniu zwróciła również uwagę na konieczność współpracy całego zespołu terapeutyczno-opiekuńczego w procesie wdrażania i utrzymywania efektów stosowanych metod.

O wykorzystaniu Montessori Senior w kontekście terapii problematycznych zachowań opowiedziała Elisabeth Tagnon – dyplomowa-

na asystentka w opiece geriatrycznej, członek zespołu Jednostki Poznawczo-Behawioralnej Szpitali Uniwersyteckich w Montpellier (oddziału specjalizującego się w leczeniu uciążliwych zachowań u osób z chorobą Alzheimera i innymi zaburzeniami neuropoznawczymi). Prelekcja miała wymiar praktyczny. Dotyczyła sposobów współpracy i budowania zaufania terapeutycznego między opiekunem a osobami z różnym stopniem nasilenia zaburzeń poznawczych. Elisabeth Tagnon podkreślała znaczenie uważnej obserwacji pacjentów geriatrycznych podczas codziennych czynności, takich jak toaleta czy spożywanie posiłków, aby dostrzeżać w ten sposób ich zachowane umiejętności oraz wykorzystywać je w procesie opieki i rehabilitacji. Zwróciła uwagę na negatywne konsekwencje wyłączenia osób z zaburzeniami neuropoznawczymi i konieczność utrzymywania ich samodzielności, co wpływa na poprawę stanu psychofizycznego osoby starszej i odciążenia opiekunów w pracy. Podkreśliła również znaczenie współpracy lekarzy, pielęgniarek

i psychologów w szpitalu w celu podnoszenia komfortu życia pacjentów z zaburzeniami neuropoznawczymi.

Konferencja była ważnym wydarzeniem w kontekście opieki nad osobami starszymi. Podczas dwudniowego spotkania podjęto wiele zagadnień dotyczących pracy z seniorami z zaburzeniami neuropoznawczymi. Dużo uwagi poświęcono zachowaniom reaktywnym i sposobom radzenia sobie z nimi za pomocą metod nefarmakologicznych. Wypowiedź twórcy metody była cennym źródłem informacji o empirycznych podstawach i idei Montessori Senior. Pozostałe wystąpienia były natomiast praktyczną ilustracją tej metody w wielu różnych wymiarach, co pozwoliło na szersze zrozumienie jej znaczenia i sposobów zastosowania.

O konferencji i prelegentach można przeczytać na stronie internetowej warszawskiego Centrum Montessori Senior: <https://centrum-montessori-senior.pl/konferencja-metoda-montessori-senior-w-praktyce/>.